

Institutionen för neurovetenskap och fysiologi
Sektionen för hälsa och rehabilitering
Enheten för logopedi

315

**Kommunikativa mönster vid reparation hos personer
med multipel skleros och självupplevd anomi
– en kvalitativ studie**

Caroline Carlfors
Anna Nilsson

Examensarbete i logopedi
30 högskolepoäng
Vårterminen 2018

Handledare
Charlotta Saldert

Kommunikativa mönster vid reparation hos personer med multipel skleros och självupplevd anomi – en kvalitativ studie

Caroline Carlfors
Anna Nilsson

Sammanfattning. Syftet med föreliggande kvalitativa studie är att beskriva mönster vid reparation i samtal hos personer med självrapporterad anomi och multipel skleros (MS). Med utgångspunkt i metoden Conversation Analysis analyserades 11 videoinspelningar av dyader bestående av deltagare med MS och samtalspartners utan neurologisk sjukdom. Resultatet visade att deltagarnas mönster vid reparation både påminde om de man ser hos personer utan neurologiska sjukdomstillstånd och de hos personer med neurologiska sjukdomstillstånd som exempelvis mild afasi efter stroke. Merparten av reparationerna hade formen av självreparationer. Mönster som noterades var bland annat ordavbrott, omstruktureringar av syntax, repetitioner, parafasier och ospecifika ordval. I samband med ordsökning noterades bland annat självprompting genom omskrivning och gester, där tydliga kopplingar kunde göras mellan gestens utformning och timing i förhållande till det eftersökta målordet. Även självinitierade annanreparationer, där samtalspartnern deltog i reparationsarbetet, förekom. Få annaninitierade reparationer noterades i materialet, i allmänhet fortsatte samtalen utan att samtalspartnerna tog initiativ till reparation.

Nyckelord: *multipel skleros, anomi, reparation, Conversation Analysis, kvalitativ studie*

Communicative patterns within repair for persons with multiple sclerosis and self-perceived anomia - a qualitative study

Abstract: The aim of this study is to describe repair-patterns in conversation including persons with self-perceived anomia and multiple sclerosis (MS). The study applied a qualitative approach, using Conversation Analysis, with altogether 11 video recorded dyads of participants with MS and communication partners without neurological conditions. The results showed that the participants' repair patterns reminded both of patterns of persons with neurological diseases, for example, mild aphasia after stroke, and of non-impaired speakers' patterns. Most of the repairs were self-repairs. The patterns consisted of word interruptions, restructuring of syntax, repetitions, paraphasias, and use of non-specific words. Prompting through circumlocutions and gestures in word searches were noted where the relation between the used gestures and the target word was clear. Cooperation in self-initiated other-repairs was also noted. The material contained only a few other-initiated self-repairs, in general the conversations continued without initiative to repair on behalf of the communication partners.

Key Words: *multiple sclerosis, anomia, repair, Conversation Analysis, qualitative study*

Anomi, eller ordfinnandesvårigheter, är ett begrepp som syftar på nedsatt förmåga att hitta namn på begrepp som talaren känner till och har en referent för (Goodglass & Wingfield, 1997). Anomi är vanligt bland annat vid olika neurologiska sjukdomstillstånd som till exempel efter stroke (Goodglass & Wingfield, 1997), vid Parkinsons sjukdom (Gurd, 2000), samt vid multipel skleros (Klugman & Ross, 2002). Anomi kan ta sig uttryck i bland annat utelämnande av ord, svarslatens, omskrivningar eller parafasier. Ordfinnandesvårigheter har ofta stor inverkan inte bara på kommunikationen, utan även på de drabbades sociala liv i stort då många drabbade upplever minskad delaktighet i kommunikativa sammanhang (Hilari, 2011) och därigenom sämre livskvalitet (Klugman & Ross, 2002).

Definitionen av ordfinnande (word retrieval) varierar i olika studier om anomi. Begreppet kan i vissa studier användas relaterat enbart till benämningsförmåga (naming) i standardiserade test (Heath et al., 2015; Kavé, Knafo, Gilboa, & Blanchard-Fields, 2010) medan det i andra studier, utöver benämningsförmåga, även syftar till hur det tar sig i uttryck i samtal i form av pauser och andra markörer (Best et al., 2013; Mack et al., 2015).

Att namnge objekt är enligt DeLeon et al. (2007) beroende av samverkan mellan ett flertal kognitiva processer. Modeller för ordfinnande brukar vanligtvis lyfta tre steg som gemensamma för att beskriva åtkomst och framlockning av ord: aktivering av ordspecifika semantiska drag (semantiskt nätverk), framlockning av ordform (lexikalt nätverk) samt inkodning av de olika språkljud som ingår i ordet (fonologiskt nätverk) (Martin, 2016). Ett ords längd och framför allt hur vanligt förekommande det är, påverkar latens och korrekthet i benämning (Johnson, Paivio, Clark, J. & Steinberg, 1996). Forskning har visat att egennamn är den kategori av ord personer både med och utan neurologiska sjukdomstillstånd oftast har svårast att plocka fram (Hanley, 2011) och att stigande ålder ofta bidrar till ökade svårigheter (Evrard, 2002; Salthouse & Mendell, 2013). Det finns flera studier som tyder på att även resultatet på bildbenämningstest går ner med stigande ålder, med en signifikant nedgång för personer över 70 år (Connor, Spiro, Obler, & Albert, 2004; Verhaegen & Poncelets, 2013). Verhaegen och Poncelets (2013) visade att man redan hos personer i 50-årsåldern kan se en nedgång i form av ökad svarslatens. Burke, Mackay, Worthley och Wade (1991) menar att ökad latens hos äldre vid bildbenämning kan bero på en långsammare aktivering av de språkliga representationerna, orsakat av försvagade kopplingar mellan fonologiska och lexikala noder i de språkliga nätverken. Högre utbildning har visat sig vara relaterat till bättre bevarad benämningsförmåga vid stigande ålder (Constantinidou, Christodoulou & Prokopiou, 2012).

Ordfinnandesvårigheter undersöks vanligen med hjälp av ordflödestester och benämningstest. De senare görs ofta utifrån benämning av bilder och testar både förmågan till framlockning av ord såväl som personens lexikala ordförråd. Ordflödestest mäter hur många ord inom en specifik kategori en person kan plocka fram inom en begränsad tidsperiod. Goodglass och Wingfield (1997) menar att en persons prestation i testning av benämning överensstämmer med hur personens språkliga nivå ser ut i naturlig konversation. Helm-Estabrooks (1997) anser däremot att benämningstest saknar validitet eftersom framlockning av ord i naturlig samtalsinteraktion ser annorlunda ut i och med att man vanligtvis ej har bilder till hands i samtal. Studier har även visat att personer med flytande afasi har lättare för framlockning av ord i meningskontext än som isolerade ord

i benämningstest (Schwartz & Hodgson, 2002; Speer & Wilshire, 2014) varför ett alternativt sätt att undersöka ordfinnandesvårigheter i samtal kan vara genom samtalsanalys.

Forskning om naturlig samtalsinteraktion har ofta gjorts i ett etnometodologiskt och sociolingvistiskt perspektiv och med hjälp av så kallad Conversation Analysis (CA) (Chandler & Munday, 2011; Sidnell, 2011). Studier av vardaglig samtalsinteraktion har gjort det tydligt att de flesta samtal följer vissa regler, bland annat för turtagning (Sacks, Schegloff och Jefferson, 1974). Dessa regler ser vanligtvis till att en person i taget talar och att övergångarna mellan talare går smidigt.

Ett centralt begrepp inom forskning om samtalsinteraktion är reparation, vilket syftar till de "självreglerande mekanismer" (s. 381) som används för att lösa språkliga problem i social interaktion (Sacks, Schegloff & Jefferson, 1977). Reparation kan dels handla om att förekomma "fel" på en konceptuell nivå där talaren måste bestämma sig för ifall hen vill säga det hen är på väg att säga och på vilket sätt det skall sägas (Postma, 2000). Reparationer kan också handla om att korrigera syntaktiska eller fonologiska felsägningar eller för att förtydliga något som sagts. Lindström (2008) beskriver ordavbrott och omstrukturering som typiskt för ersättande reparationer med syfte att förtydliga eller specificera det yttrade. Även markörer i form av yttranden som "alltså" eller "jag menar" kan noteras vid ersättande reparationer. Målet med reparationer i samtal är dock inte enbart att korrigera "språkliga fel". Enligt Norrby (2014) är syftet på ett mer abstrakt plan att bevara intersubjektiviteten, "betydelsegemenskapen mellan samtalsdeltagarna" (s. 156), genom att löpande verka för gemensam förståelse under samtalets gång, till exempel genom att reparera för att undvika missförstånd.

Initiativ till reparation i ett samtal kan tas av talaren själv eller av en samtalspartner. *Självinitierade självreparationer*, det vill säga där talaren själv uppmärksammar om något blivit fel och själv utför reparationen, är betydligt vanligare än de som initieras och utförs av samtalspartnern, *annaninitierad annanreparation* (Sacks et al., 1977). Ibland är det dock nödvändigt att samtalspartnern går in och hjälper till att reparera för att konversationen ska kunna fortskrida, till exempel genom att be om ett förtydligande av det talaren just sagt och på så vis medverka i en *annaninitierad självreparation* (Sacks et al., 1977). Annaninitierade reparationer äger oftast rum i turen efter den som rymmer problemkällan, vilket brukar omnämnas "nästa tur". Självreparation sker vanligtvis antingen inom samma tur eller i positioner där när turen potentiellt kan övergå till en annan talare. Reparationsprocessen kan till exempel starta genom att talaren noterar en så kallad problemkälla, som får hen att avbryta sitt yttrande (Levelt, 1983). Därefter följer någon form av reparationsmarkör, det vill säga ett initiativ till reparation i form av till exempel ett tvekljud i kombination med en paus, innan själva reparationen, där talaren producerar en ersättning för problemkällan, utförs. Alla reparationer som initieras resulterar dock inte i genomförd reparation (Sacks et al., 1977).

Reparation noteras även frekvent i samband med sökande efter ord (Sacks et al., 1977). Ordsökande markeras ofta genom pauser och reparationsmarkörer i form av tvekljud samt uttryck av typen "en sån här" (Lindström, 2008). Även uttalade markörer för ordsökning som "vad heter det", förlängda ljud och repetitioner förekommer. Ofta uppträder flera av markörerna tillsammans. Goodwin och Goodwin (1986) menar att ordavbrott följt av paus

är karaktäristiskt för initiering av ordsökande. Ofta sammanfaller pausen med att talarens blick riktas bort från samtalspartnern vilket ger denna möjlighet att uppmärksamma och medverka i ordsökandet.

Ordfinnandesvårigheter är som tidigare nämnts ett vanligt symtom hos personer med olika neurogena sjukdomstillstånd. Hos personer med flytande afasi har man sett att svårigheterna med ordfinnande ofta leder till förlängda reparationer i samtal då de själva har svårt att slutföra sina reparationer (Beeke, Wilkinson & Maxim, 2001). Detta kan göra reparationsprocessen till en socialt laddad aktivitet eftersom det tydliggör att det finns problem när talaren själv inte kan genomföra reparationen på ett effektivt sätt (Wilkinson, Beeke & Maxim, 2003). Personer med afasi tenderar därför att i så stor mån det är möjligt konstruera yttranden som inte leder till reparation eftersom förekomst av reparationer gör att deras svårigheter framstår som mer uppenbara. Istället försöker de ofta kompensera för sina språkliga nedsättningar bland annat genom att använda sig av den "sekventiella kontexten tillsammans med gester på nyskapande sätt" (s.82). Studier visar att personer med afasi använder sig av gester både för att kompensera för när de inte får fram sitt budskap och i syfte att underlätta framlockning i samband med ordfinnandesvårigheter (Lanyon & Rose, 2010). Merparten av gesterna som noterades hos deltagarna i Lanyon och Rose studie var så kallade ikoniska (avbildande), mimande eller emblematiska gester (med en specifik inlärd betydelse). Pritchard, Cocks & Dipper (2013) fann i en observationsstudie att signifikant fler gester användes i samband med ordfinnandesvårigheter hos en person med afasi jämfört med kontrollgruppen, vilket de menar är i linje med tidigare studier. Vilken roll gester spelar för ordfinnande hos personer utan neurologiska sjukdomstillstånd är forskare oeniga om. Krauss, Chen och Gottesman (2000) hävdar dock att det faktum att gester används även när lyssnare inte kan se dem tyder på att de har betydelse för ordfinnande.

Laakso (2003) menar att personer med afasi ofta använder sig av generella termer eller mindre exakta ord. Enligt Goodglass och Wingfield (1997) är det heller inte ovanligt att talare med afasi gör en omskrivning av ord hen inte kan hitta och istället berättar något om till exempel en egenskap hos det eftersökta målordet. Flera forskare påpekar dock att det som tidigare enbart betraktats som symtom på språkliga nedsättningar även kan ses som en resurs och en anpassning till nuvarande tillstånd. Som exempel beskriver Heeschen och Schegloff (1999) hur telegramstilen hos personer med agrammatisk afasi kan ses som en strategi, medveten eller omedveten, som individer med agrammatism utvecklat för att kunna delta i samtal. Leiwo & Klippi (2000) drar liknande slutsatser angående personer med afasi som repeterar sina egna eller samtalspartnerns fraser. På samma sätt kan det som ofta beskrivits som *ekolali* betraktas som funktionellt "återbruk" och en resurs för att underlätta talproduktion hos personer med Huntingtons sjukdom (Saldert & Hartelius, 2011). Även Tallberg och Bergendal (2009) påtalar att det kan ses som en medveten funktionell strategi att ersätta ett tänkt målord mot en synonym för att komma runt svårigheter med ordfinnande. Risken för personen med kommunikationssvårigheter att "tappa ansiktet" i samtal minskar om deltagarna samarbetar i reparationen (Beeke, Maxim & Wilkinson, 2001; Perkins & Milroy, 1997). Behov av stöd från samtalspartnern vid reparation i samband med uttryckssvårigheter har också kunnat iaktas vid Parkinsons sjukdom (Saldert, Ferm, & Bloch, 2014; Saldert & Bauer, 2017).

Multipel skleros (MS) är en annan, kronisk autoimmun, sjukdom som, precis som Parkinsons sjukdom, påverkar flera kognitiva funktioner viktiga för tal och språk. Symtomen orsakas av inflammationer i nervcellernas myelinsidor, så kallade plack, vilket leder till störd signalöverföring. I Sverige lever ca 17 500 personer med MS och sjukdomen är mer än dubbelt så vanlig hos kvinnor (Socialstyrelsen, 2018). Vilka funktioner som påverkas och i vilken grad, beror på var inflammationerna uppkommer och hur stora områden som drabbas (Hillert & Lycke, 2013). Vanligen bryter sjukdomen ut i skov med symtom som relativt snabbt går tillbaka. Individens hälsa kan skilja sig från dag till dag beroende på till exempel pågående skov eller infektionssjukdomar. Efter längre tids sjukdom övergår skoven i en degenerativ process med långsamt progredierande symtom och ofta ökade funktionshinder till följd av atrofi, så kallad sekundär progressiv MS. Primär progressiv MS är en mindre vanlig form av sjukdomen där kroppsfunktionerna drabbas av kontinuerlig försämring utan skov redan tidigt i sjukdomsförloppet.

Många studier beskriver nedsatta minnesfunktioner inom flera områden hos personer med MS. Några av de minnesfunktioner som anses vara påverkade är dels episodiskt minne som avser förmågan att plocka fram minnen som rör subjektiva och personliga erfarenheter och dels semantiskt minne, som refererar till exempelvis vokabulär och generella kunskaper om omvärlden (Reisberg, Gallo & Wheeler, 2013). Det finns olika teorier om vad som orsakar minnessvårigheterna och om de kan relateras till framplockningen (Sepulcre et al., 2011) eller inkodningen (Arnett et al., 1997). Laatu, Hämäläinen, Revonsuo, Portin och Ruutiainen (1999) menar att brister i det semantiska minnet är en del av den kognitiva nedgången hos personer med MS. Deras studie visade att personer med MS hade problem med att aktivera och hämta fram semantisk kunskap om olika begrepp ur minnet och svårt att "beskriva konkreta och definiera abstrakta begrepp" (s. 158).

Det är vanligt att personer med MS själva upplever att deras språkliga förmåga är nedsatt (Klugman & Ross, 2002; Tallberg & Bergendal, 2009). Utåt sett är symtomen ofta diskreta och enligt Tallberg och Bergendal (2009) svåra att verifiera med de standardiserade tester som används för att undersöka språkliga svårigheter vid afasi, som de menar inte är tillräckligt känsliga för att fånga upp subtila svårigheter. Symtomen visar sig bland annat i form av semantiskt ospecifika och långsökta ordval vid benämning, samt mindre effektiva strategier vid testning av ordflöde. Det nedsatta ordflödet kan till viss del förklaras med dysartri och förlångsammad informationsbearbetning. Hos personer med MS kan detta korrelera med en generell kognitiv nedgång. Det kan även finnas svårigheter med att förstå bildliga uttryck och meningar som innehåller tvetydigheter (Lethlean & Murdoch, 1997). Sepulcre et al. (2011) hävdar att svårigheter med mer komplex språklig bearbetning förmodligen är underdiagnostiserade hos personer med MS. Enligt en översiktsartikel av Renauld, Mohamed-Saïd och Macoir (2016) prioriterar logopederna ofta utredning och behandling av de motoriska symtomen, såsom dysartri, hos personer med MS framför eventuella språkliga problem.

Då ordfinnande hos personer med MS inte förefaller ha undersökts tidigare genom samtalsanalys har fokus för denna kvalitativa studie varit att undersöka detta med hjälp av CA-inspirerad metod. CA-analys görs på mikronivå vilket innebär att alla detaljer i interaktionen uppmärksammas och betraktas som viktiga, till exempel blickriktning,

gester, intonation, pauser och överlappande tal (Sidnell, 2010). Det centrala i metoden är att studera hur sociala aktiviteter organiseras och förstås och man eftersträvar att uttolkaren går in förutsättningslöst i varje analys utan att värdera innehållet (Norrby, 2014). Inom traditionell CA bortser man från yttre kontext och i analysen inkluderas endast sådant som syns i den interaktion som ligger till grund för analysen. CA bygger på antagandet att samtalsinteraktion är sekventiellt organiserad och förs framåt och utvecklas av samtalspartnern. Då yttranden bara kan förstås i sin specifika kontext är man inom CA metodologi försiktig med att kvantifiera data (Schegloff, 1993). Westerman (2011) påpekar dock att det finns ett värde i att använda sig av kvantitativa mått tillsammans med kvalitativ metod då det anses fördjupa förståelsen av det fenomen som undersöks.

Syftet med föreliggande examensarbete är att undersöka och beskriva samtalsinteraktion mellan personer med MS och självrapporterad anomi och en samtalspartner. Detta görs genom följande frågeställning:

Vilka mönster vid reparation kan iakttas vid förmodade ordfinnandesvårigheter i samtal hos individer med MS och självrapporterad anomi?

Metod

Föreliggande examensarbete hör till en delstudie i ett större forskningsprojekt: *Att hitta de rätta orden vid neurogena kommunikationsstörningar: Benämning av objekt och aktiviteter, kommunikativa strategier i samtal samt effekter av benämningsträning* som genomförs vid Enheten för Logopedi, Institutionen för neurovetenskap och fysiologi, Göteborgs universitet, under ledning av Charlotta Saldert. Forskningen finansieras av Vetenskapsrådet och Forte – Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd. I aktuell studie användes en kvalitativ metod för analyser av elva videoinspelade samtal med syfte att beskriva mönster i samband med reparation.

Deltagare

Personerna med MS kommer i nedanstående text att refereras till som "deltagarna" och deras samtalspartners som "samtalspartners". Rekrytering av deltagarna till ovan nämnda studie gjordes via sjukvård och patientföreningar i Västra Götalandsregionen hösten 2017, av forskningsassistenter inom nämnda projekt samt av en neurosköterska. Deltagarna inkluderades enligt ett konsekutivt urval utifrån följande inklusionkriterier: 1) Subjektiv upplevelse av förekomst av anomi; 2) Diagnostiserad MS; 3) Ingen annan känd neurologisk skada eller sjukdom; 4) Endast lätt eller lätt-måttlig talapraxi eller dysartri; 5) Svenska som modersmål.

Sammanlagt tjugo personer med MS och självrapporterad anomi anmälde sitt intresse att få veta mer om studien. Av dessa valde fyra personer i efterhand att tacka nej till fortsatt deltagande. Samtliga uppgav tidsbrist som anledning, en av dem i kombination med att hen inte upplevde så stora språkliga svårigheter, en annan hänvisade utöver tidsbrist till hälsoskäl. Två personer gick ej att nå. En person exkluderades på grund av att hen hade ett annat modersmål än svenska. Totalt gjordes 13 inspelningar.

Tabell 1

Information om deltagarna.

	Kön/ Ålder	Typ av MS	År post diagnos	Högsta nivå utbildning	SP	Anomi * (0-7)	Minne ** (0-4)	Dags- form *** (0-10)
Eva	k/55	Sek. P	32	eftergymn. < 3 år	Dotter	6	ja	◆
Filippa	k/55	PP	5	gymnasial	Log 1	2	1	8
Pirjo	k/72	PP	2	gymnasial	Make	7	0	◆
Gerda	k/72	PP	26	högskola > 3 år	Log 1	4	3	8
Tina	k/59	Sek. P	16	gymnasial	Log1	5	3	6
Lotta	k/47	S	8	högskola > 3 år	Log 1	4	2	9,5
Marcus	m/38	S	18	eftergymn. < 3 år	Log 1	3	1	7
Naima	k/69	S	17	högskola < 3 år	Make	5	1	8
Beatrice	k/35	S	11	högskola > 3 år	Log 1	3	3	4,5
Rigmor	k/58	PP	16	gymnasial	Log 1	3	1	3
Cornelia	k/30	S	2	högskola > 3 år	Log 1	2	ja	3,5
Kurt	m/52	S	15	eftergymn. > 3år	Log 2	6	2	5
Adelina	k/37	PP	3	gymnasial	Log 2	6	4	7,5

Notering: Sek. P= Sekundär Progressiv, PP= Primär Progressiv, S= skovform, eftergymn.= eftergymnasial, SP= samtalspartner, Log 1= Logoped 1, Log 2= Logoped 2, *= Självskattad anomi enligt Likertskala, **= Upplevda minnessvårigheter/ Skattning av minnessvårigheter, ***= Skattad dagsform vid inspelningstillfället (10= bästa tänkbara), ◆ = uppgift saknas.

Bakgrundsinformation om deltagarna (se Tabell 1) samlades in genom det större forskningsprojektet. Information hämtades in om bland annat diagnos, år sedan diagnosticering samt utbildningsnivå. Deltagarna fick även skatta hur ofta de upplevde anomi på en åtta-gradig Likertskala där 0 = upplever ej anomi, 1 = ja, men mindre än en gång i veckan, 2 = ja, åtminstone en gång i veckan, 3 = ja, åtminstone tre gånger i veckan, 4 = ja, åtminstone fem gånger i veckan, 5 = ja, åtminstone en gång om dagen, 6 = ja, flera gånger om dagen, 7 = upplever anomi varje gång jag säger något. Deltagarna skattade också hur ofta de upplevt minnessvårigheter den senaste månaden i frågeformuläret

Tankefunktioner i vardagen: Sahlgrenska Academy Self-reported Cognitive Impairment Questionnaire (SASCI-Q) (Eckerström et al., 2013). Svaren uppgavs på en femgradig skala där 0 = nej, 1 = ja, men mindre ofta än en gång i veckan, 2 = ja, åtminstone en gång i veckan, 3 = ja, åtminstone tre gånger i veckan och 4 = ja, åtminstone en gång om dagen.

För två av deltagarna (Cornelia och Eva) saknades info från SASCI-Q, de hade istället skriftligen fått besvara frågan "Upplever du problem med minnet?" Ingen av deltagarna hade fått någon språklig behandling av logoped, däremot hade en deltagare, Pirjo, pågående logopedkontakt för sin dysartri, vilket även deltagaren Marcus fått tidigare.

Deltagarna fick även skatta sin dagsform vid inspelningstillfället på en 10-gradig VA-skala. Någon information angående tid sedan senaste skov fanns ej, ingen av deltagarna hade dock skov vid inspelningstillfället. För att undvika att bakgrundsfaktorer eventuellt skulle kunna påverka tolkningen av vad som skedde i interaktionen tog författarna inte del av den bakgrundsinformation som fanns om deltagarna före påbörjad CA-analys.

I två av inspelningarna, med deltagarna Lotta och Beatrice, noterades inga förekomster av reparation som förmodades vara orsakade av svårigheter med ordfinnande. Författarna valde därför att inte gå vidare med fortsatt analys av deras inspelade samtal vilket gjorde att det totala antalet samtal som användes i föreliggande studie var elva stycken. Kvantitativa data från dessa redovisas i Tabell 2 i resultatdelen.

Fem samtalspartners ingick i aktuell studie. Två av dem var Logoped 1 och Logoped 2, vilka var medarbetare inom det tidigare nämnda forskningsprojektet. Övriga tre samtalspartners var närstående till deltagarna (se Tabell 1 för detaljer). Någon bakgrundsinformation samlades inte in för samtalspartnerna. I sex av de analyserade inspelningarna (Marcus, Adelina, Kurt, Gerda, Filippa och Tina) syntes ej samtalspartnern i bild.

Material

Materialet utgjordes av sammanlagt elva videoinspelningar från ett samtalstillfälle per dyad. Dyaderna filmades när de förde ett samtal om resor, alternativt fritidsintressen, i ungefär 15 minuter. Nio av inspelningarna filmades av ovan nämnda logopeder. Två dyader (Pirjo och Eva) spelades in av författarna till aktuell examensrapport. Dyaderna lämnades ensamma för att minska risken för påverkan av andra personer i rummet. Hela samtalen, oavsett längd, inkluderades i materialet. För inspelningarna användes en Panasonic-filmkamera med stativ. En separat ljudinspelning med diktafon gjordes i samband med inspelningarna.

Tillvägagångssätt

CA användes som metodologisk och teoretisk grund för analyserna. Inledningsvis noterade författarna enskilt partier där reparation förekom hos deltagarna. Följande företeelser betraktades som markörer för initiering eller genomförande av reparation: tvekljud, ordavbrott, omstrukturering av syntax, parafasier, omskrivningar, gester,

minspel och blickriktning. Därefter följde gemensam diskussion och genomgång av de noterade förekomsterna gällande hur reparationerna initierades och genomfördes och vilka reparationer som bedömdes ha orsakats av ordfinnandesvårigheter hos deltagarna med MS. Filmerna delades sedan upp mellan författarna för grova transkriptioner av de förekomster som förmodades bero på ordfinnandesvårigheter hos deltagarna med MS. Här transkriberades vilka ord som sagts och de pauser och eventuella gester som antogs vara kopplade till sökandet efter ord noterades. Då varje yttrande enligt CA skapas i sin kontext (Norrby, 2014) påbörjades transkriptionen några turer före det som identifierats som problemkällan och avslutades någon tur efter att reparationen avslutats. Efter grovtranskriptionerna arbetade författarna enskilt vidare med mer detaljerade transkriptioner på mikronivå enligt CA-metoden. I det här skedet förfinades bland annat beskrivningen av uttal, betoning och markeringar av simultant tal. Här mättes och noterades även pauslängd längre än 0,5 sekunder. Båda författarna tittade på samtliga filmer.

För att förstärka analysernas reliabilitet genomfördes tre datasessioner där noterade mönster vid reparation i inspelningarna diskuterades. Vid två tillfällen genomfördes sessionerna tillsammans med handledare. Den tredje sessionen hölls tillsammans med en logoped med stor erfarenhet av anomi hos personer med afasi efter stroke, som även var insatt i CA-metoden. Vid datasessionerna presenterade författarna exempel från filmerna tillsammans med tillhörande grovtranskriptioner. Exempelen som visades valdes ut för att de av författarna ansågs representativa för materialet, alternativt var svårtolkade och att författarna ville ha synpunkter på de transkriptioner som gjorts. Under datasessionerna diskuterades det även om de reparationer författarna uppfattat som orsakade av ordfinnandesvårigheter. Diskussionerna resulterade i att ett antal exempel valdes ut för att representera de olika reparationsmönstren i det fortsatta arbetet. Framför allt valdes exempel där reparationerna förmodades vara orsakade av ordfinnandesvårigheter. Partier av de utvalda transkriptionerna fintranskriberades ytterligare för att ge en bättre bild och förståelse av vad som skett i interaktionen. Samtliga transkriptioner granskades av handledaren i efterhand.

Då det fenomen som studerades i aktuell studie inte låter sig kvantifieras på ett reliabelt sätt med kvalitativ metod, delades filmerna in i tidsenheter à 30 sekunder där antal förekomster av reparationer inom varje tidsenhet noterades. Detta för att ge en bild av i hur stor utsträckning reparation förekom hos deltagarna. Längden på tidsenheterna valdes på grund av att 30 sekunder ansågs vara en lämplig längd utifrån hur materialet såg ut, då en kortare enhet inte hade kunnat rymma en hel reparationssekvens. Författarna noterade gemensamt antal tidsenheter där reparation förekom för varje deltagare, se Tabell 2. I de fall reparationerna förmodades vara relaterade till svårigheter med ordfinnande noterades även detta. Som tecken på ordfinnandesvårigheter uppfattades bland annat avbrutna parafasier som ersattes med ett annat målord, i kombination med förlängningar, tvekljud och längre pauser samt deltagarnas egna kommentarer kring att de inte hittade ord de sökte efter.

För att se om det fanns någon överensstämmelse mellan deltagarnas skattade anomi och antal noterade förekomster av reparationer som förmodades vara relaterade till ordfinnandesvårigheter (se Tabell 1 och 2), jämförde författarna dessa värden. Någon statistisk analys utfördes dock inte.

Etiska aspekter

Samtliga deltagare har gett sitt skriftliga informerade samtycke och en godkänd etikansökan finns för studien, (Regionala etikprövningsnämnden i Göteborg, diarienummer 506–16). För att skydda deltagarnas identitet byttes samtliga egennamn ut i transkriptionerna och deltagarnas data kodades. Deltagandet var frivilligt och kunde närsomhelst avbrytas. Data förvarades inlåst på enheten för logopedi vid Göteborgs Universitet.

Resultat

Inledningsvis presenteras en kort sammanfattning av resultaten och ett urval av de mest representativa transkriptionsutdrag som legat till grund för samtalsanalysen. Därefter redovisas kvantitativa data för samtalen i Tabell 2.

Merparten av de reparationer, oavsett problemkälla, som noterades hos deltagarna utgjordes av självreparationer. Reparationsmarkörer som noterades var bland annat ordavbrott, omstruktureringar av syntax, repetitioner, parafasier och ospecifika ordval. I samband med ordsökning noterades bland annat självprompting genom omskrivning och gester, där tydliga kopplingar kunde göras mellan gestens utformning och timing i förhållande till det eftersökta målordet. Även självinitierade annanreparationer, där samtalspartnern deltog i reparationsarbetet, förekom. Endast ett fåtal annaninitierade reparationer noterades i materialet, i allmänhet fortsatte samtalen utan att samtalspartnerna tog initiativ till reparation. Förekomster av reparationer som förmodades vara relaterade till ordfinnandesvårigheter noterades hos samtliga elva deltagare vars filmer analyserades. Några genomgående samband mellan antal reparationer som förmodades vara relaterade till ordfinnandesvårigheter och hur deltagarna skattat sin anomi noterades dock inte.

Följande exempel beskriver reparationsmarkörer som noterats i materialet både i samband med reparation i allmänhet och i samband med förmodade ordfinnandesvårigheter. Utöver detta presenteras ett antal exempel på reparationer som utförts i samarbete mellan deltagare och samtalspartner. Eftersom olika reparationsmarkörer ofta förekommer tillsammans innehåller transkriptionerna ofta exempel på flera reparationsmarkörer även om de tas upp under en viss rubrik. Samtliga deltagare finns representerade genom minst en transkription. Namnen på deltagarna anges i transkriptionerna med initial och samtalspartnerna anges som SP. För transkriptionsnyckel, se Bilaga 1.

Reparationsmarkörer

Parafasier. Semantiska och fonologiska parafasier förekom hos sju av deltagarna (Gerda, Marcus, Eva, Cornelia, Rigmor, Kurt, Pirjo) men i högre utsträckning hos två av dem (Eva och Marcus). Drygt hälften av de fonologiska parafasierna bedömdes kunna kopplas till egennamn.

Exempel 1

Marcus berättar här om en släkting som har reumatism. I rad 1 noteras en inandning följt av ordavbrott och omstrukturering av yttrandet. Turen fortsätter att tillhöra Marcus som fortsätter påbörjat yttrande i rad 4. Här ses symtom på ordsökning i form av förlängt tvekljud och paus följt av ytterligare markör för ordsökning i och med ordet “sån här” följt av ännu en paus tills ordet “reumatism” hittas. Yttrandet i rad 6 består av en självkorrigerad semantisk parafasi, där ordet “ärfeligt” persevereras men avbryts. Detta följs av en omstart för omstrukturering av yttrandet och reparationen “autoimmun sjukdom” noteras i rad 6 och 7.

01	M	hon har ju .hh ja s- ja berätta ju en gång att de
02		inte e nåt ärftlit me MS
03	SP	mm
04	M	men hon har ehm (1,0) fått sån här (1,0) reumatism
05	SP	mhmm mm
06	M	de e också en ärftl- de är också en (.) autoimmun
07		sjukdom

Exempel 2

I följande utdrag talas det om kända sevärdheter i Paris. SP ställer en fråga i rad 1 som upprepas av Eva i rad 2 men ordet “museum” yttras här i plural. Hon gör en paus i rad 3 och därefter noteras en semantisk parafasi när hon säger “kända motiv” där hon avbryter sig och tvekar och sedan gör en omstart och en paus, innan hon hittar ordet “museet”. Eva specificerar på rad 6 att det är konstmuseet Louvren som hon pratar om.

01	SP	va heter alla (.) [museet?]
02	E	[va heter] alla museer å de finns
03		ju de här största (.) kända motiv- eh eh (.) de
04		största kända (2,0) <u>museet</u>
05	SP	mm
06	E	konstmuseet e ju louvren

Exempel 3

Cornelia samtalar med Logoped 1 om att det finns många veganska kaféer och restauranger i Berlin. På rad 4 noteras en semantisk parafasi, ”saker”, som Cornelia reparerar genom att ersätta det med ordet ”ställen”.

01	C	<u>många helt</u> veganska (.) [re]sturanger å kaféer [så] (.)
02	SP	[mm] [mm]
03	C	dom har grejer som man inte får tag i på
04		andra saker ställen
05	SP	nä↑

Ospecifika ordval. Ospecifika ordval uppmärksammades i yttranden hos alla deltagare utom två (Eva och Adelina).

Exempel 4

Här samtalar Gerda med Logoped 1 om en resa till Visby. I rad 1 och 2 varvas pauser med reparationsmarkörer för ordsökning i form av repetitioner och omstruktureringar. Själva reparationen utförs i rad 2 genom en omstrukturering av uttalandet som även byggs ut genom det ospecifika uttrycket "och sånt där så". Även rad 4-7 innehåller repetitioner och omstruktureringar. I rad 12 noteras ett nytt initiativ till reparation då Gerda gör ett ordavbrott, "medel-" och därefter repeterar "det var m-" följt av en paus. Rad 11 fortsätter med en reparation i form av en omstrukturering som avslutas med det utdragna och ospecifika "medeltids: (.) grejer". Det ospecifika ordvalet skulle kunna härledas till svårigheter med att hitta ord som beskriver det hon vill säga mer exakt.

01	G	så (2,5) träffade jag en(.)en(.)som var(.)en
02		<u>gotländska</u> som var <u>medeltidsklädd</u> och sånt där så
03	SP	mm?
04	G	som jag(.) som visade mig litegrann å sånt där
05		å som (.)som vi bestämde det att vi går och vi träffas
06		nästa dag <u>igen</u> sa vi och går å tittar på (.)
07		tittar på ett skådespel
08	SP	mm
09	G	för de hade <u>skådespel</u> i ruinerna [†]
10	SP	jaha
11	G	där↑ (.)och: det var musik
12		å de var medel- de var m-(.)
13		allting var medeltids: [(.)] grejer
14	SP	[jaa] mm

Ordavbrott. Ordavbrott förekom i samtliga deltagares samtal.

Exempel 5

Rigmor berättar för Logoped 1 att hon inte rest så mycket den senaste tiden jämfört med tidigare när hon jobbade inom resebranschen. När hon i rad 8 skall beskriva varför, noteras ett exempel på ordsökande. Först initieras självreparation genom ordavbrott "e-" och därefter ett ospecifikt pronomen, "nån", som följs av en paus och därefter det oväntade "stopp" som kan uppfattas som en semantisk parafasi. Yttrandet förtydligas genom expansion på rad 10–11.

01	R	ja va på teneriffa va ja på sån här
02		<u>rehabilitering</u> har jag varit på
03	SP	ja mm
04	R	nere på: vintersol [på södra delen]
05	SP	[mm mm]
06		mm
07	R	så de: (2.0) jag: fick väl
08		e- nån [(.)] stopp där antagligen när ja
		[(("kniper ihop munnen"))]
09		blev sjuk då
10		för ja blev sjuk i samband med att vi blev
11		uppsagda då

Exempel 6

Samtalet har precis handlat om årstider och väder då Pirjo byter ämne. I rad 3 och 4 yttrar Pirjo "ja eh kan inte prata mene spiler ingen roll" som följs av paus och efter nästa ord noteras återigen en något längre pausering med tvekljud som symtom på ordsökning och planering av yttrandet. Den fonologiska parafasin "spiler" i rad 4 kan också vara tecken på apraxi. Omstrukturering som resurs noteras efter ordavbrott i rad 4.

01	SP	även om de inte är så himla kul väder därnere heller
02		[faktist såhär års (.) alltid]
03	P	[nemene (.) ja] eh kan inte prata mene
04		spiler ingen roll (.) för ((1,5) eh ja ka- eh pratar
05		inte portugisiska
06	SP	näe men många förstår ju [engelska]
07	P	[a]

Exempel 7

Rigmor gör i rad 1 en omstrukturering av sitt pågående yttrande. Pauser i kombination med reparationsmarkörer i form av tvekljud och ordavbrott som "tures-" antyder att hon söker efter ord, vilket ytterligare förstärks av hennes gester och därefter bekräftas av henne själv i rad 2. När hon inte hittar ordet hon söker använder hon i rad 4 en neologism, "ut:turistigt", vilket även skulle kunna tolkas som en omskrivning. Expansionen genom det ospecifika "på nåt sätt" signalerar att hon inte är helt nöjd med ordvalet.

01	R	de har inte blivit såe: (1,0) eeh: (.) tures-
02		[vad ska jag säga] [(.)]
		[((gestikulerar med spretande fingrar))]
03	SP	[nej?]
04	R	ut:turistigt på nåt sätt
05	SP	mm nä
06	R	så att utan de har ju hållt kvar sin charm
07		då i alla fall i gamla stan och sånt där

Omstruktureringar av syntax. Exempel på omstruktureringar av pågående yttranden återfanns hos samtliga deltagare. I samband med dessa förekom bland annat ordavbrott, repetitioner och ämnesbyten som tecken på ordfinnandesvårigheter.

Exempel 8

Tina berättar här för Logoped 1 om en vän från Neuroförbundet. På rad 4 gör hon flera pauser varvat med tvekljud och därefter en omstrukturering av yttrandet vilket tolkas som svårigheter med ordfinnande. På rad 7 gör hon en expansion av uttalandet för att förtydliga vad hon menar. På rad 10 noteras en paus på 3 sekunder som även denna antas bero på att hon inte hittar rätt ord, något hon själv bekräftar då hon på rad 10 kommenterar sitt ordsökande genom “vad heter de nurå” samtidigt som hon gestikulerar och tittar ner i bordet. Efter ytterligare en kort paus reparerar hon genom ordet “anpassat” och tittar i samband med detta upp på SP.

01	T	så hon åker runt å hon eh:(.) a ⁺ föreläser litegrann
02		å så [eller] [<u>pratar om</u>] att det ä inga hinder [((gestikulerar))]
03	SP	[mmmm]
04	T	[utan] man kan(.) eh:(.) a(.) att det finns(.)ställen
05	SP	[nej]
06		mm
07	T	[inte bara (1,0) teneriffa liksom] [((tittar ner i bordet och gestikulerar))]
08		[de ä ju de] här att det ska vara
09	SP	[nä precis]
10	T	[(3,0) va hetere nurå(.)] [<u>anpassat</u>] [((gestikulerar))] [((tittar upp))]

Exempel 9

Rigmor samtalar här med Logoped 1 om vädret under olika årstider. Rad 1–2 innehåller flera initiativ till reparation i form av repetitioner och omstruktureringar av yttrandet. Själva reparationen utförs på rad 3 där Rigmor tar en kort paus och därefter tycks hitta uttrycket hon letar efter. Hon preciserar därefter genom att expandera yttrandet i rad 5. Att Rigmor här citerar sig själv skulle kunna ha del i att problem uppstår då det kan röra sig om både episodiska och semantiska svårigheter.

01	R	ja men då känner ja så här ja känner så såhär
02		ja är ju så ja(.) (x) ja sa ja s:äger det att
03		ja(.)ska inte bo i sverige mellan [nov]ember och
04	SP	[nej]
05	R	mars [(.)] säger ja för ja har ju svårt att gå då
06	SP	[nä]

Omskrivningar. Omskrivningar användes i samband med ordfinnandesvårigheter hos sju av deltagarna (Filippa, Gerda, Tina, Naima, Eva, Rigmor och Kurt). Det händer att omskrivning sker i anslutning till andra typer av reparationsmarkörer som exempelvis tvekljud, blickriktning och gester.

Exempel 10

Filippa berättar om en kamrat som hon inte har träffat på tjugo år. I rad 2 noteras pauser mellan orden som symtom på ordsökning kombinerat med ändrad blickriktning. I rad 4 sker ett ordavbrott följt av omstrukturering av yttrande som är en omskrivning “inom flyg då”. SP bekräftar att F fortsatt har turen genom att yttra “mhm” i rad 5 varpå F i rad 6 hittar ordet hon sökt efter och säger uttryckligt ordet “flygvärdinna” åtföljt av ett “a”.

01	F	hon har jobbat både som reseledare och så nu senare
02		då (.)som [(.) a]
		[(tittar snett uppåt och sen ner)]
04		me- inom flyg då
05	SP	hmhm
06	F	<u>flygvärdinna</u> a

Exempel 11

Det har samtalats om alperna varpå Eva drar sig till minnes ett ställe i utkanterna av alperna där hon har varit. I rad 5 observeras längre tvekan, följt av två omstarter efter varandra till och med rad 6. Efter att hon yttrat ordet rita i rad 6 följer paus som symtom på ordsökning och när hon hittar ordet “Törnrosas slott” nickar hon bekräftande. Exempel på när omskrivning fungerar som promptande och används som resurs noteras i rad 5 och rad 6 när hon genom att beskriva hur Disney ritat Törnrosas slott kommer på ordet “förlaga” som yttras i mening 8. Markör för genomförd reparation observeras i och med att hon i samma stund som ordet “förlaga” yttras tittar mot SP.

01	E	där ligger de ett (.)
02		[jättefint slott som ett] sagoslott
		[(tittar på och vänder sig mot SP)]
03		ja tror ja har visat bilder på de
04	SP	m de har du nog
05	E	som [disney hade som (3,0) när han skulle (.)]
		[(tittar bort från SP, därefter ner i bordet]
		[plockar samtidigt med fingrarna)]
06		när han skulle rita (1,0) [törnrosas slott]
		[(nickar)]
07	SP	mhmhm↑
08	E	så hade han de som [förlaga <u>sägs de</u> ↑]
		[(tittar mot SP)]

Exempel 12

Naima söker i följande parti efter ordet på en plats i Norrland eller Norge som hon minns och försöker beskriva för sin make. Stycket inleds med att ordet “när” repeteras i rad 1. I rad 4 noteras paus efter ordet “mycke” som tecken på ordsökning varpå Naima omstrukturerar yttrandet. Eventuellt hjälper ordet “myra/myren” till som semantisk prompting för att i rad 5 hitta ordet “knott”. Efter att ordet “knott” yttrats tittar Naima på SP och ler.

01	N	sen kommer ja ihåg den där kvällen när när vi hade	
02		en stuga du hade bokat tror ja (.) vi va ute och	
03		gick å de va så mycke	
04		[(2,0)	]
		[(smackar med mun och blinkar,rynkar på näsan)]	
05		de va en myra jämte [de var knott	]
		[(ler och tittar mot SP)]	
06		vi höll oss på vägen	
07		men ja tänkte bara kommer vi ut på riset eller de så	

Gester. Åtta av deltagarna (Adelina, Eva, Tina, Rigmor, Gerda, Kurt, Filippa, Cornelia) använde sig vid något tillfälle i samtalet av gester i samband med ordsökning. Dessa gester var ikoniska och fungerade promptande och/eller beskrivande för att förstärka det ord som eftersökts.

Exempel 13

Eva har precis påpekat för sin dotter att hon tycker det är jobbigt att hitta orden. Hon försöker i följande exempel beskriva en känd byggnad som ligger högt uppe på ett berg. Eva tvekar i rad 1 när hon inte hittar namnet hon söker. Paus och ordavbrott följer som symptom för ordsökning. Promptar sig själv med rörelser i rad 1 och hittar då ordet kolonner. Kommenterar i rad 3 att hon inte minns namnet.

01	E	men men de e stora (.) k-	[(.)kolonner	]
			[(gör pelarrörelser uppåt)]	
02	SP	mmm		
03	E	å [eh å (.) ja minns inte va de heter	]	
		[(nyper över näsryggen vevar sen med armarna)]		
04	SP	men ja kommer inte heller ihåg va de heter		

Exempel 14

Adelina är på väg att berätta för Logoped 2 om sin sons sjukdom. I rad 1 noteras reparationsmarkör för att ordsökning har påbörjats i och med pausering då Adelina samtidigt för handen mot huvudet. Hon påtalar i rad 2 att hon inte minns namnet för det

hon söker, blundar och rynkar på näsan. En ikonisk gest som prompting ses i rad 3 och Adelina hittar efter en stunds längre paus ordet “Alopecia” i rad 4.

01	A	melvin har [1,0] [((för handen mot huvudet))]
02		[å va de nu hetere ja har glömt va de heter] [((fortfarande handen mot huvudet, blundar] [och rynkar på näsan))]
03		[när man tappar hår] [((plockar med handen mot huvudet som för att] [illustera hårstån))]
04		eh (3,0) alopecia
05	SP	aja↑
06	A	[eh] [((kniper ihop ögonen och för ner handen från huvudet))]

Exempel 15

Tina och Logoped 1 samtalar om olika resor de gjort när de var yngre. Tina berättar om en barndomsvän som hon försöker hålla kontakten med. Redan i rad 1 märks en promptande gest när hon slingrar med handen på bordet samtidigt som hon beskriver att “livet tar olika vägar”. Ännu tydligare blir gestens promptande funktion i rad 4 där hon gör en paus och därefter ett förlängt tvekljud följt av ordet “vän:(.)kretsar” där en cirklande rörelse tydligt sammanfaller med sökandet efter ordet “kretsar”.

01	T	menså blirde' [livet tar olika vägar maneh:] [((slingrar med handen på bordet))]
02		får <barn> å man gifter sig [å] skiljer sig å:
03	SP	[aa]
04	T	[får] nya [(.) eh: vän:(.)kretsar [så] att säga men] [((för händerna runt i cirklar i luften))]
05	SP	[mm] [mm] mm

Fonologisk prompting. Fonologisk prompting noterades hos tre av deltagarna (Adelina, Eva och Tina), i samtliga fall i anslutning till egennamn.

Exempel 16

Adelina beskriver de regler som gäller hemma hos henne för hennes söner. I rad 1 noteras pauser mellan orden för att i rad 2 pausa efter ordet ”använda” varpå hon ganska snabbt därefter påtalar att hon inte kommer ihåg vad ordet heter. Hon kommer på ordet ”youtube” efter prompting i rad 3.

01	A	och att man (.) får inte använda (.) google utan
02		tillsyn o man får inte använda (.)
03		va hettere dära rå jö - jotob utan tillsyn heller
04	SP	mm

Exempel 17

Kurt samtalar med Logoped 2 om olika typer av rehabilitering han varit på, bland annat ett rullstolsläger som anordnats av Rekryteringsgruppen. Kurt har dysartri, vilket påverkar hans uttal i exemplet. I rad 1 initierar Kurt en ersättande reparation genom ordavbrott och därefter tvekljud innan han reparerar genom ”gruppen”. I rad 2 noteras en paus och därefter en markör för ordsökande, ett förlängt tvekljud ”eh:” följt av en omskrivning som fortsätter in på rad 4. Kurt kompletterar i rad 2 och 3 med en gest där han markerar med en handrörelse vid sidan av halsen. Omskrivningen fungerar som en resurs vilken möjliggör Logoped 2’s reparation genom ordet ”ryggmärgsskada” i rad 9. I rad 10 bekräftar Kurt att det var detta ordet han sökte efter.

01	K	rekryteringsska- öh gruppen <u>starta</u> ju på grund av att
02		(.) eh: ryggskader alltså [(.)] ja de ä jue: a ((handrörelse
03		vid sidan om halsen))
04	SP	[mm]
05	K	ryggen e [(.)] a ⁺ vahettere?(.) kommer ja inte <u>ihåg</u> nu
06	SP	[mm]
07	K	men(.)den e(<u>skadade</u>) ryggen så <u>nerverna</u> [ä] av liksom
08	SP	[a]
09		a <u>just de</u> (.) <u>ryggmärgsskada</u> [tänker du på de? .hha mm]
10	K	[a ryggmärg just precis]

Exempel 18

Marcus samtalar med Logoped 1 om att han har pluggat under våren och därför inte har så många semesterdagar kvar att ta ut. I rad 1 noteras en ersättande reparation i form av ett ordavbrott “t - faktiskt” som leder till expansion av uttalandet i form av omstrukturering av syntax. I rad 4 påbörjas en formulering som lämnas oavslutad. SP bekräftar i rad 5 att Marcus fortfarande har turen genom att replikera med “mm” varpå Marcus i rad 6 gör en paus på två sekunder som indikerar reparationsinitiativ, under pausen håller han ögonen slutna fram tills att en annanreparation utförs i rad 7 av SP med yttrandet “såna här obetalda”. Marcus bekräftar reparationen med jakande svar och ögonkontakt.

01	M	man kan ju t- faktist ta semester fast man inte har
02		betalda semesterdagar
03	SP	mm↑
04	M	om [man har]
05	SP	[mm]
06	M	[(2,0)]
		[((sluter ögonen))]
07	SP	såna här obetalda
08	M	a precis
		((åter ögonkontakt med SP))

Annaninitierad självreparation. Annaninitierad självreparation noterades endast i tre av samtalen, hos Kurt, Tina och Gerda. I allmänhet fortsatte konversationerna utan att samtalspartnerna initierade reparation.

Exempel 19

Kurt samtalar med Logoped 2 om att det blivit svårare att få åka på rehabilitering nu än tidigare. I rad 9 initierar Logoped 2 reparation genom att be om ett förtydligande till Kurts yttrande på rad 4-7 där han uttrycker sig ospecifikt "bättre från (.) kommun". Kurt reparerar på rad 10 genom att upprepa Logoped 2's formulering "ekonomiskt" från rad 9 och preciserar därefter ytterligare genom att i rad 12 lägga till att man även kunde få med sig en ledsagare.

01	K	förut hade man ju e: (.) eh: lättare å
02		komma <u>iväg</u> på oli[ka] grejer(.) på grund av
03	SP	[a]
04	K	att man hade ju bättre från (.) kommun å
05	SP	a
06	K	kommun å ka- kommer inte ihåg va a de va nog bara
07		<u>kommun</u>
08		men de e ju a [de]
09	SP	[du] menar ekonomiskt [stöd eller hur]
10	K	[aa ekonomiskt eh]
11	SP	tänker du?
12	K	ae' också att man hade(.)kunde få mä sej en ledsagare

Kvantitativa data

Reparation noterades hos deltagarna i 206/275 tidsenheter i det analyserade materialet. I flera av tidsenheterna noterades mer än en reparation. I Tabell 2 presenteras följande data för varje deltagares samtal: inspelningens längd, antal tidsenheter à 30 sekunder i materialet där minst en reparation noterats samt antal förekomster av reparationer som förmodades vara relaterade till svårigheter med ordfinnande. Notera att antalet förekomster av reparation som förmodades vara relaterade till ordfinnandesvårigheter (kolumnen längst till höger) inte anger antal tidsenheter där förmodade

ordfinnandesvårigheter förekom eller hur många reparationer som totalt noterades hos respektive deltagare.

Tabell 2

Information om analyserade samtal.

	Samtalslängd (i minuter)	Antal tidsenheter* / totalt antal tidsenheter **	Antal reparationer som förmodades vara relaterade till ordfinnandesvårigheter
Eva	21	26/42	17
Filippa	18,5	15/37	7
Pirjo	18	11/36	3
Gerda	15	24/30	10
Tina	14	25/28	8
Marcus	12	11/24	6
Naima	14	21/28	8
Rigmor	10	12/20	5
Cornelia	15	12/30	4
Kurt	16,5	28/32	8
Adelina	13	21/26	4

Notering: *= Tidsenhet à 30 sekunder där reparation noterats. **= Totalt antal tidsenheter i aktuell inspelning.

Det kan tilläggas att författarna inte gör anspråk på att ge en exakt siffra för antal förekomster av reparation som orsakats av ordfinnandesvårigheter då detta inte låter sig göras utan att man har tagit del av deltagarnas uppfattningar om vad som hände i samtalet. Syftet med att ange detta med ett antal är att försöka illustrera i hur stor utsträckning reparation, som förmodades bero på ordfinnandesvårigheter, förekommit hos de olika deltagarna.

Diskussion

Syftet med föreliggande studie var att undersöka och beskriva mönster vid reparation i samtal hos personer med MS och självrapporterad anomi. Analyserna visade att deltagarna med MS uppvisar samma typer av mönster vid reparation som kan iakttas hos såväl personer utan neurologiska sjukdomstillstånd som hos personer med exempelvis afasi efter stroke eller Parkinsons sjukdom. I materialet noterades reparationer som förmodades vara orsakade av anomi men också reparationer som inte kan sägas vara orsakade av ordfinnandesvårigheter. I aktuell studie genomfördes reparationerna främst av deltagarna själva vilket som tidigare nämnts är det vanligaste hos talare utan neurologiska sjukdomstillstånd (Sacks, Schegloff & Jefferson, 1977). Merparten av deltagarna hade, precis som Tallberg och Bergendahl (2009) beskriver, diskreta symtom och oftast tillräckliga språkliga resurser för att kunna ta sig runt sina svårigheter med

ordfinnande utan att samtalspartnern behövde hjälpa till att reparera vilket skulle kunna vara en förklaring till att endast ett fåtal annaniterade självreparationer noterades i materialet. Reparation i samarbete är enligt Norrby (2014) vanligt i samtal mellan personer utan neurologiska sjukdomstillstånd, till exempel när talaren själv tar initiativ till det och ber om hjälp att reparera. I materialet noterades också ett antal exempel där deltagarna påtalar att de inte hittar orden, som till exempel Kurt gör i exempel 18. Flera av de självinitierade annanreparationerna föranleds dock av att deltagarna initierar reparation antingen genom gester eller blickriktning. Detta, som enligt Goodwin & Goodwin (1986) utgör en viktig markör för ordsökande noterades till exempel hos Marcus, se exempel 19.

Enligt Tallberg och Bergendal (2009) är det vanligt att personer med MS använder sig av semantiskt ospecifika ordval vid benämning vilket var något som även noterades hos deltagarna i aktuell studie baserad på samtalsanalys. I materialet återfanns även parafasier hos sju av deltagarna vilket är vanligt hos personer med neurologiska sjukdomstillstånd. De fonologiska parafasierna uppkom framför allt i samband med produktion av egennamn vilket är en ordklass som både personer med och utan neurologiska sjukdomstillstånd kan ha svårt att plocka fram. Som tidigare nämnts är det svårt att göra någon indelning av reparationsmarkörerna i symtom och resurser då samma beteende både kan vara ett symtom på anomi och en strategi för att komma runt svårigheter med ordfinnande. Som exempel kan en omskrivning, som uppkommer till följd av ordfinnandesvårigheter, på samma gång fungera promptande och assistera i ordsökandet som hos till exempel Filippa i exempel 10.

Gester används i spontantal av både personer utan neurologiska sjukdomstillstånd och av personer med afasi som stöd för förståelse. Det är därför inte oväntat att gester noterades hos många av deltagarna i aktuell studie. För flera av deltagarna verkade gesterna ha en promptande funktion i samband med ordfinnandesvårigheter precis som det enligt (Lanyon & Rose, 2010) visat sig ha för personer med afasi. I aktuell studie blev deltagarna tydligt hjälpta av använda ikoniska gester i självreparationer i samband med ordsökande (se exempel 13, 14 & 15), vilket går i linje med Lanyon och Rose (2010) som i sin studie funnit ett större antal lyckade ordsökningar tillsammans med gester än utan hos personer med afasi.

Deltagarna skilde sig åt på många punkter, bland annat i ålder, kön, utbildning, typ av MS och hur länge de haft symtom. De uppvisade stor variation i samtalsstil, både på grund av sina olika personligheter och hur deras sjukdom tar sig uttryck hos dem som individer. Deltagarnas olikheter kan ses som en styrka i denna kvalitativa studie eftersom heterogenitet eftersträvat inom den givna ramen ”förekomst av reparationsmönster som kan iakttas hos personer med MS”. Några direkta slutsatser kring hur de bakgrundsfaktorer som tas upp i Tabell 1, exempelvis dagsform och minnessvårigheter, påverkat resultatet kan däremot inte dras i denna studie. Sannolikt bidrog flera faktorer till resultaten. Två av deltagarna, Pirjo och Gerda, hade passerat 70 år vilket enligt bland annat Verhaegen och Poncelet (2013) skulle kunna innebära att dessa kan ha svårare med ordfinnande även utan neurologiska funktionshinder. Dessa två deltagare var också de med allra störst svårigheter. Då både MS (Tallberg & Bergendal, 2009) och hög ålder (Burke et al., 1991) orsakar förlångsamning vid benämning bidrar förmodligen kombinationen av dessa faktorer till att dessa deltagare har mindre resurser för att

kompensera för sina svårigheter. Pirjo var den som skattat sina svårigheter som störst, med ordfinnandesvårigheter “varje gång jag säger något”. Hon var också den deltagare som var svårast att förstå då hennes dysartri och förmodade apraxi ibland gjorde det svårt att avgöra vad i hennes språk som var mest problematiskt. Stora delar av hennes tal bestod av återbruk av samtalspartnerns yttranden på liknande sätt som Leiwo och Klippi (2000) eller Saldert och Hartelius (2011) beskriver.

Då den specifika situationen såväl som samtalspartner, dagsform och påverkan av MS sannolikt påverkat prestationen kan det diskuteras hur talande de omkring femton minuter som filmerna varar i själva verket är för hur deltagarnas svårigheter tar sig uttryck och upplevs i deras vardag. Någon information om hur representativa deltagarna upplevde att samtalen var fanns ej. Resultaten visar dock hur de, relativt frekventa, reparationsmönster som förekommer under denna korta tidsrymd ser ut. Närvaron av en filmkamera kan ha påverkat deltagarnas bekvämlighet i situationen, det fanns emellertid inga noterbara tecken på detta. En av deltagarna kommenterade att hon skulle ha förberett sig innan för att lättare kunna samtala om ämnet resor vilket antyder att hon inte känner sig helt bekväm i situationen.

Gällande deltagarnas yttranden i samtalen är de i vissa fall tvetydiga, trots detta noterades få annaninitierade reparationer. Att låta bli att initiera en reparation kan vara en strategi från samtalspartnerns sida för att få samtalen att flyta på (Barnes & Ferguson, 2014; Carlsson, Hartelius, Saldert, 2014). Merparten av de annaninitierade självreparationer som noterades i materialet återfanns i samtalen med Logoped 2 vilket belyser samtalspartnerns roll i samtalen. Både Logoped 1 och 2 ställde frågor till deltagarna. Logoped 1 delade dock i större utsträckning med sig av egna upplevelser, till exempel i samtalen med Cornelia. Detta skulle kunna ha medverkat till att deltagarna upplevde den naturliga asymmetrin mellan logoped och deltagare olika beroende på vilken logoped de talade med. Einarsson (refererad till i Norrby, 2014) beskriver att turerna tenderar att bli längre ju mer formellt samtal det rör sig om, vilket stämmer överens med de samtal som Logoped 2 för med Kurt och med Adelina, där deltagarnas turer är förhållandevis långa i jämförelse med de relativt korta turer Logoped 2 gör.

Några av samtalen spelades in med närstående och andra med logopeder vilket kan tänkas påverka deltagarnas inbördes roller i samtalen. Deltagarna som pratar med närstående har delade upplevelser och minnen att tala om. Som exempel blir detta tydligt i Naimas samtal där överlappande tal och ofullständiga yttranden noteras samt interna yttranden som ställer krav på inferens och förförståelse. I de samtal där deltagarna och samtalspartner inte känner varandra sedan innan “skapas” i stället de individuella rollerna för deltagarna i större utsträckning under samtalen. Författarna känner dock ej till vad som sagts före videoinspelningarna som skulle kunna utgöra eventuella förkunskaper. Det är svårt att uttala sig om huruvida deltagarna skulle ha uppvisat mer/mindre ordfinnandesvårigheter om hen talat med en anhörig istället för med en logoped. I sex av de analyserade filmerna (Marcus, Adelina, Kurt, Gerda, Filippa, Tina) syntes ej samtalspartnern i bild vilket medförde att det inte gick att göra någon helhetsbedömning av samtalspartnerns bidrag till interaktionen i dessa filmer. Det gick heller inte att avgöra exakt var deltagaren tittade i nämnda filmer.

Författarna har arbetat med materialet både enskilt och tillsammans och diskuterat resultaten löpande under arbetets gång, både internt och med handledare. Genom datasessioner har författarna fått bekräftelse på de mönster som noterats och hur resultatet tolkats. Det är dock möjligt att andra författare skulle kunna dra andra slutsatser från samma material. Sidnell (2010) menar att olika personer ser olika saker och att detta är en styrka med metoden CA snarare än en svaghet.

Syftet med att ange antal förekomster av reparation var för att lättare kunna ge läsaren en bild av i hur stor del av samtalen reparation förekom. Som mått på detta användes antal tidsenheter där reparation noterades. Anledningen till att detta sätt att redovisa valdes var att det ansågs svårt att bedöma var en förekomst började och en annan slutade då reparationsmarkörer ofta förekom i grupp. En nackdel med metoden var att resultatet inte visar att det ibland förekom flera reparationer i samma tidsenhet. Att reparation noterades i ett stort antal tidsenheter innebär dock inte nödvändigtvis att individen upplever större svårigheter med ordfinnande. Som exempel kan en jämförelse göras mellan hur deltagarna Pirjo och Gerda rapporterat vilken grad av anomi de upplever i vardagen generellt. Pirjo har skattat sina svårigheter som grad 7 av 7. I hennes samtal noterades självreparation i 11/36 tidsenheter. Gerda skattade sina svårigheter som 4/7, självreparation kunde här noteras i 24/30 tidsenheter. Då deltagarna talar olika mycket blir antal förekomster per tidsenhet på detta sätt ett godtyckligt mått på personens svårigheter eftersom det dels inte alltid speglar antalet förekomster, dels inte alltid kan relateras till hur deltagarna upplever sina svårigheter i vardagen.

Anledningarna till att deltagarna talar olika mycket är givetvis många. En del har med sjukdomen och individuella förutsättningar att delta i samtal att göra. Ett samtal där turerna är väldigt olika långa om man jämför deltagare och samtalspartner, är när Pirjo samtalar med sin make. Denna deltagare var den som hade svårast att producera tal vilket kan vara en bidragande orsak till att makens turer är längre. Påverkan på exekutiva funktioner och nedsatt ordflöde är som Tallberg och Bergendal (2009) påpekar vanligt hos personer med MS. Annat hänger samman med deras personligheter och talstil, till exempel hur snabbt de talar och hur noga de väljer sina ord. Om man inte är så noga med sina ordval spelar det förmodligen mindre roll om man hittar det man hade tänkt säga eller en synonym. Man kan också anta att vilket ord som inte hittas spelar roll för hur viktigt det är för personen att ersätta det, om det är ett nyckelord i resonemanget eller ej. En vidareutveckling av denna studie skulle kunna vara att mäta andel talad tid hos deltagare och samtalspartner samt överlappande tal, för att kunna ställa antal noterade förekomster mot detta. Även kontexten där ordfinnandesvårigheterna uppstår kan ha betydelse. Hos flera av deltagarna noterades ett ökat antal omstruktureringar i följd i samband med att de citerade sig själva, som Rigmor gör i exempel 9, eller en annan person. Detta skulle kunna utgöra en sårbar situation för deltagarna då det ställer krav på både det episodiska och det semantiska minnet, något som skulle kunna vara intressant att undersöka i framtida studier.

Gällande de noterade förekomsterna som förmodades vara relaterade till ordfinnandesvårigheter går det inte att garantera att det är effekter av anomi det rör sig om i dessa fall då författarna inte har tagit del av deltagarnas upplevelse av de specifika förekomsterna. Då denna studies frågeställning var att beskriva mönster vid reparation kopplade till ordfinnande, gjordes ändå en uppskattning av antal förekomster som

förmodades kunna härledas till ordfinnandesvårigheter. Som tas upp i resultatdelen syntes dock inget genomgående samband mellan antal noterade förekomster av reparation som förmodades vara relaterade till ordfinnandesvårigheter och skattad grad av anomi hos deltagarna.

Även om deltagarnas svårigheter med ordfinnande utåt sett är subtila upplever de likväl att de lider av anomi, vilket är viktigt att ta på allvar. Även om deras kommunikation är funktionell så till vida att de kan genomföra sina egna reparationer och få fram sitt budskap kan svårigheterna med ordfinnande påverka deras känsla av att vilja delta i samtal eller sammanhang där de inte känner sig trygga på grund av rädsla för att inte hitta orden. Denna studies resultat tyder på att CA kan vara användbart för att beskriva kommunikativa mönster vid reparation hos personer med MS. Metoden kan dock inte belysa det glapp som finns mellan de svårigheter som deltagarna upplever med ordfinnande och de mönster vid reparation som noterats i materialet. För ökad förståelse av svårigheter med ordfinnande hos personer med MS skulle man i framtiden kunna göra en intervjustudie med personer med MS och anomi och jämföra deras upplevelse av ordfinnandesvårigheter med eventuella förekomster av detta i inspelad samtalsinteraktion.

I samband med framtida inspelningar av samtalsinteraktion med personer med MS och anomi skulle man kunna titta på de inspelade samtalen tillsammans med deltagarna i anslutning till inspelningstillfället, det vill säga göra en retrospektion. Detta i syfte att ta reda på huruvida det som, eventuellt, förefaller vara initierade reparationer orsakade av ordfinnandesvårigheter överensstämmer med hur deltagarna själva upplever det som skett. Man skulle då även kunna fråga deltagarna om de ansåg att samtalet var representativt för hur de vanligtvis pratar. Det kunde också vara intressant att spela in samtal med både anhörig och med logoped för varje deltagare, för att jämföra om det uppstår fler eller andra typer av reparationer i någon av situationerna. Om skillnader uppstod skulle ett sådant resultat kunna tyda på att deras svårigheter med ordfinnande tar sig olika uttryck beroende på samtalspartner.

Då mönster vid reparation i samtal hos personer med MS tidigare inte studerats bidrar denna studie med ny kunskap på detta område. Resultat från föreliggande studie kan även ligga till grund för fortsatta studier av personer med MS genom samtalsanalys. Då språkliga svårigheter hos personer med MS vanligtvis ej prioriteras av logoped (Renauld et al., 2016) och förmodligen är underdiagnostiserade (Sepulcre et al. (2011) trots att personerna med MS ofta upplever språkliga svårigheter (Klugman & Ross, 2002; Tallberg & Bergendal, 2009) kan denna studie förhoppningsvis bidra till att personer med MS uppmärksammas av logoped som individer som kan ha språkliga svårigheter till exempel i form av anomi. Som logoped måste man vara medveten om att det kan finnas problem även om dessa inte alltid uppmärksammas under ett kort anamnestiskt samtal. Även om inte alltid en djupgående CA-analys kan vara ett alternativ för att diagnosticera språkliga svårigheter så bör man som logoped alltid fråga patienter med MS om de upplever svårigheter att hitta ord. Då MS är relativt vanligt i de nordiska länderna i förhållande till resten av världen är det en patientgrupp som svenska logopeder behöver bli uppmärksammade på.

Referenser

- Arnett, P. A., Rao, S. M., Grafman, J., Bernardin, L., Luchetta, T., Binder, J. R., & Lobeck, L. (1997). Executive functions in multiple sclerosis: An analysis of temporal ordering, semantic encoding, and planning abilities. *Neuropsychology, 11*(4), 535-544. doi:http://dx.doi.org.ezproxy.ub.gu.se/10.1037/0894-4105.11.4.535
- Barnes, S., & Ferguson, A. (2014). Conversation partner responses to problematic talk produced by people with aphasia: Some alternatives to initiating, completing, or pursuing repair. *Aphasiology, 1*-22. doi:10.1080/02687038.2013.874547
- Beeke, S., Wilkinson, R., & Maxim, J. (2001). Context as a resource for the construction of turns at talk in aphasia. *Clinical Linguistics & Phonetics, 2001, Vol.15(1-2), P.79-83, 15(1-2), 79-83*. doi: 10.3109/02699200109167635
- Best, W., Grassly, J., Greenwood, A., Herbert, R., Hickin, J., & Howard, D. (2011). A controlled study of changes in conversation following aphasia therapy for anomia. *Disability and Rehabilitation, 33*(3), 229-242. doi: 10.3109/09638288.2010.534230
- Burke, Mackay, Worthley, & Wade. (1991). On the tip of the tongue: What causes word finding failures in young and older adults? *Journal of Memory and Language, 30*(5), 542-579. doi: 10.1016/0749-596X(91)90026-G
- Carlsson, E., Hartelius, L., & Saldert, C. (2014). Communicative strategies used by spouses of individuals with communication disorders related to stroke-induced aphasia and Parkinson's disease. *International Journal of Language & Communication Disorders, 49*(6), 722-735. doi: 10.1111/1460-6984.12106
- Carotenuto, A., Arcara, G., Orefice, G., Cerillo, I., Giannino, V., Rasulo, M., Iodice, R., & Bambini, V. (2017). Communication in Multiple Sclerosis: Pragmatic Deficit and its Relation with Cognition and Social Cognition. *Archives of Clinical Neuropsychology : The Official Journal of the National Academy of Neuropsychologists, 1*-12. doi: 10.1093/arclin/acx061
- Chandler, D., & Munday, R. (2011). *A dictionary of media and communication* (1.st ed.). Oxford ; New York: Oxford University Press. doi: 10.1093/acref/9780199568758.001.0001
- Connor, L.T., Spiro, A. III., Obler, L. K., & Albert, M. L. (2004). Change in object naming ability during adulthood.(Author Abstract). *The Journals of Gerontology, Series B, 59*(5), P203-9. doi: 10.1093/geronb/59.5.P203
- Constantinidou, F., Christodoulou, M., & Prokopiou, J. (2012). The Effects of Age and Education on Executive Functioning and Oral Naming Performance in Greek Cypriot Adults: The Neurocognitive Study for the Aging. *Folia Phoniatica Et Logopaedica, 64*(4), 187-198. doi: 10.1159/000340015
- DeLeon, J., Gottesman, R., Kleinman, J., Newhart, M., Davis, C., Heidler-Gary, J., Lee, A., & Hillis, A. (2007). *Neural regions essential for distinct cognitive processes underlying picture naming. 130*(5), 1408-1422. doi: 10.1093/brain/wm011
- Eckerström M, Skoogh, J, Rolstad, S, Göthlin, M, Steineck, G, Johansson B, & Wallin, A (2013). Sahlgrenska Academy Self-reported Cognitive Impairment Questionnaire (SASCI-Q)- a research tool discriminating between subjectively cognitively impaired patients and healthy controls. *International Psychogeriatrics, 25*(3), 420-430. doi: 10.1017/S10416102120018646
- Evrard, M. (2002). Ageing and lexical access to common and proper names in picture naming. *Brain and Language, 81*(1-3), 174-9. doi: 10.1006/brln.2001.2515

- Goodglass, H., & Wingfield, A. (1997). Word-finding deficits in aphasia: brain-behaviour relations and clinical symptomatology. I H. Goodglass & A. Wingfield (red:er), *Anomia : Neuroanatomical and cognitive correlates* (ss. 3-27). (Foundations of neuropsychology). San Diego: Academic Press.
- Goodwin, M. H. & Goodwin, C. (1986) Gesture and coparticipation in the activity of searching for a word, *Semiotica* 62 (1/2): 55 -75 (1986)
<https://pdfs.semanticscholar.org/996b/61648ea9840f91090bfb3b1d7e71e80549ec.pdf>
- Gurd, J. (2000). Verbal fluency deficits in Parkinson's disease: Individual differences in underlying cognitive mechanisms. *Journal of Neurolinguistics*, 13(1), 47-55. doi: 10.1016/S0911-6044(99)00011-1
- Hanley, J. R. (2011). Why are names of people associated with so many phonological retrieval failures? *Psychonomic Bulletin & Review*, 18(3), 612-617.
 doi:10.3758/s13423-011-0082-0
- Heath, S., McMahon, K., Nickels, L., Angwin, A., MacDonald, A., Van Hees, S., Johnson, K., McKinnon, E., & Copland, D. (2012). Neural mechanisms underlying the facilitation of naming in aphasia using a semantic task: An fMRI study. *BMC Neuroscience*, 13, 98. doi: 10.1186/1471-2202-13-98
- Heeschen, C., & Schegloff, E. (1999). Agrammatism, adaptation theory, conversation analysis: On the role of so-called telegraphic style in talk-in-interaction. *Aphasiology*, 13(4-5), 365-405. doi: 10.1080/026870399402145
- Helm-Estabrooks, N. (1997). Treatment of aphasic naming problems. I H. Goodglass & A. Wingfield (red:er.), *Anomia: Neuroanatomical and cognitive correlates* (ss.) Foundations of neuropsychology). San Diego, CA: Academic Press.
- Hilari, K. (2011). The impact of stroke: Are people with aphasia different to those without? *Disability and Rehabilitation*, 2011, Vol.33(3), P.211-218, 33(3), 211-218. doi: 10.3109/09638288.2010.508829
- Hillert, J., & Lycke, J. (2013). Multipel skleros. I J. Fagius & D. Nyholm (red:er.), *Neurologi* (5:e upplagan, ss. 378-402). Stockholm: Liber.
- Johnson, C., Paivio, A., Clark, J., & Steinberg, Robert J. (1996). Cognitive Components of Picture Naming. *Psychological Bulletin*, 120(1), 113-139. doi: 10.1037/0033-2909.120.1.113
- Kavé, G., Knafo, A., & Gilboa., & Asaf Blanchard-Fields, F. (2010). The Rise and Fall of Word Retrieval Across the Lifespan. *Psychology and Aging*, 25(3), 719-724. doi: 10.1037/a0018927
- Klugman, T., & Ross, E. (2002). Perceptions of the Impact of Speech, Language, Swallowing, and Hearing Difficulties on Quality of Life of a Group of South African Persons with Multiple Sclerosis. *Folia Phoniatrica Et Logopaedica*, 54(4), 201-221. doi: 10.1159/000063194
- Krauss, R., Chen, Y., & Gottesman, R. (2000). Lexical gestures and lexical access: A process model. In D. McNeill (Ed.), *Language and Gesture* (Language Culture and Cognition, pp. 261-283). Cambridge: Cambridge University Press. doi: 10.1017/CBO9780511620850.017
- Laakso, M (2003). Collaborative Construction of Repair in Aphasic Conversation. I C. Goodwin (red.), *Conversation and brain damage* (ss. 163-188.) Oxford: Oxford University Press.
- Laatu, S., Hämäläinen, P., Revonsuo, A., Portin, R., & Ruutiainen, J. (1999). Semantic memory deficit in multiple sclerosis; impaired understanding of conceptual meanings.

- Journal of the Neurological Sciences*, 162(2), 152-61. doi:10.1016/S0022-510X(98)00314-1
- Lanyon, L., & Rose, M. (2009). Do the hands have it? The facilitation effects of arm and hand gesture on word retrieval in aphasia. *Aphasiology*, 23(7-8), 809-822. doi: 10.1080/02687030802642044
- Leiwo, M., & Klippi, A. (2000). Lexical Repetition as a Communicative Strategy in Broca's Aphasia. *Aphasiology*, 14(2), 203-224. doi: 10.1080/026870300401559
- Lethlean, J., & Murdoch, B. (1997). Performance of subjects with multiple sclerosis on tests of high-level language. *Aphasiology*, 11(1), 39-57. doi : 10.1080/02687039708248454
- Levelt, Willem J. M. (1983). Monitoring and Self-Repair in Speech. *Cognition: International Journal of Cognitive Science*, 14(1), 41-104. doi: 10.1016/0010-0277(83)90026-4
- Lindström, J. (2008). *Tur och ordning : Introduktion till svensk samtalsgrammatik* (1. uppl. ed.). Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Mack, J., Chandler, E., Meltzer-Asscher, A., Rogalski, E., Weintraub, S., Mesulam, M-Marsel & Thompson, C. (2015). What do pauses in narrative production reveal about the nature of word retrieval deficits in PPA? *Neuropsychologia*, 77, 211-222. doi: 10.1016/j.neuropsychologia.2015.08.019
- Martin, N. (2016). Disorders of Word Production. I I. Papathanasiou & P. Coppens (red:er), *Aphasia and related neurogenic communication disorders* (2:a upplagan, ss.169-194). Burlington, MA :Jones & Bartlett Learning.
- Norrby, C. (2014). *Samtalsanalys : Så gör vi när vi pratar med varandra* (3., [rev.] uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.
- Perkins, Lisa, & Milroy, Lesley. (1997). Sharing the Communicative Burden: A Conversation-Analytic Account of Aphasic/Non-Aphasic Interaction. *Multilingua: Journal of Cross-Cultural and Interlanguage Communication*, 16(2-3), 199-215. doi: 10.1515/mult.1997.16.2-3.199
- Postma, A. (2000). Detection of errors during speech production: A review of speech monitoring models. *Cognition*, 77(2), 97-132. doi: 10.1016/S0010-0277(00)00090-1
- Pritchard, M., Cocks, N. & Dipper, L. (2013) Iconic gesture in normal language and word searching conditions: A case of conduction aphasia, *International Journal of Speech-Language Pathology*, 15:5, 524-534. doi: 10.3109/17549507.2012.712157
- Reisberg, D., Gallo, D., & Wheeler, M. (2013). *The Oxford Handbook of Cognitive Psychology* (1st ed.). Oxford University Press. doi:10.1093/oxfordhb/9780195376746.001.0001
- Renauld, S., Mohamed-Säid, L. & Macoir, J. (2016). Language disorders in multiple sclerosis: A systematic review. *Multiple Sclerosis and Related Disorders*, 10, 103-111. doi: 10.1016/j.msard.2016.09.005
- Saldert, C., & Bauer, M. (2017). Multifaceted communication problems in everyday conversations involving people with parkinson's disease. *Brain Sciences*, 7(10). doi: 10.3390/brainsci7100123.
- Saldert, C., Ferm, U., & Bloch, S. (2014). Semantic trouble sources and their repair in conversations affected by Parkinson's disease. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 49(6), 710-721. doi: 10.1111/1460-6984.
- Saldert, C., & Hartelius, L. (2011). Echolalia or functional repetition in conversation – a case study of an individual with Huntington's disease. *Disability and Rehabilitation*, 33(3), 253-260. doi: 10.3109/09638288.2010.514971

- Sacks, H., Schegloff, E., & Jefferson, G. (1974). A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation. *Language*, 50(4), 696-735. doi: 10.1353/lan.1974.0010
- Sacks, H., Schegloff, E., & Jefferson, G. (1977). The preference for self-correction in the organization of repair in conversation. *Language*, 53(2), 361-382. <https://muse.jhu.edu/article/453740/pdf>
- Salthouse, T., & Mandell, A. (2013). Do Age-Related Increases in Tip-of-the-Tongue Experiences Signify Episodic Memory Impairments? *Psychological Science*, 24(12), 2489-2497. doi: 10.1177/0956797613495881
- Schegloff, E. (1987). Analyzing single episodes of interaction: An exercise in conversation analysis. *Social Psychologi Quarterly*, 50(Jun 87), 101-114. doi:10.2307/278645
- Schegloff, E. (1993). Reflections on Quantification in the Study of Conversation. *Research on Language and Social Interaction*, 26 (1) , 99-128. doi: 10.1207/s15327973rlsi26015
- Schwartz, M. F., & Hodgson, C. (2002). A new multiword naming deficit: Evidence and interpretation. *Cognitive Neuropsychology*, 19, 263–288. doi:10.1080/02643290143000187
- Sepulcre, J., Peraita, H., Goñi, J., Arrondo, G., Martincorena, I., Duque, B., Vélez De Mendizábal, N, Masdeu, J. C. & Villoslada, P.T. (2011). Lexical access changes in patients with multiple sclerosis: A two-year follow-up study. *Journal of Clinical and Experimental Neuropsychology*, 33(2), 169-175. doi: 10.1080/13803395.2010.49935
- Sidnell, J. (2010). *Conversation analysis an introduction* (Language in society ; 37). Chichester: John Wiley & Sons.
- Socialstyrelsen. (2018) *Multipel skleros*. Hämtad 2018-01-15, från <http://www.socialstyrelsen.se/nyheter/2016/nyariktlinjerformsosochparkinson>
- Speer, P., & Wilshire, C. (2014). What's in a sentence? The crucial role of lexical content in sentence production in nonfluent aphasia. *Cognitive Neuropsychology*, 1-37. doi: 10.1080/02643294.2013.876398
- Tallberg, I., & Bergendal, G. (2009). Strategies of lexical substitution and retrieval in multiple sclerosis. *Aphasiology*, 23(9), 1184-1195. doi: 10.1080/02687030802436884
- Verhaegen, C., & Poncelet, M. (2013). Changes in Naming and Semantic Abilities With Aging From 50 to 90 years. *Journal of the International Neuropsychological Society* 19(2), 119-126. doi: 10.1017/S1355617712001178
- Westerman, M. (2011). Conversation analysis and interpretive quantitative research on psychotherapy process and problematic interpersonal behavior. *Theory & Psychology*, 21(2), 155-178. doi: 10.1177/0959354310394719
- Wilkinson, R., Beeke, S., & Maxim., J. (2003). Adapting to Conversation: On the Use of Linguistic Resources by Speakers with Fluent Aphasia in the Construction of Turns at Talk. I C. Goodwin (red.), *Conversation and brain damage* (ss. 59 - 89). Oxford: Oxford University Press

Bilaga 1.

Transkriptionsnyckel

(0.5)	Paus (mäts i sekunder)
(.)	Paus under 0,5 sek (mikropaus)
[	Start på överlappande tal eller annan kommunikativ handling
]	Slut på överlappande tal eller annan kommunikativ handling
↑	Stigande intonation
↓	Fallande intonation
<u>ord</u>	Extra betonade uttryck
o:rd	Förlängning av föregående ljud
ord-	Ordavbrott
(( ))	Dubbelparantes markerar kroppskommunikation
hh	Hörbar inandning
(x)	Oförståeligt tal
(ord)	Parantes visar författarnas bästa gissning av det yttrade